

А ще читати і писати,
Але ми любимо пострибати!
скласти лічилку за поданим малюнком (на малюнках зображено зайця)
Раз, два, три,
Зайчиком-побігайчиком будеш ти!

Раз, два, три,
У лісі зайчика покинув ти!
Раз, два, три, чотири, п'ять,
Ходім зайчика спасати!

Використання завдань різної складності, особливо творчих завдань, при опрацюванні лічилок сприяє розвитку літературно-творчої діяльності молодших школярів.

Народна творчість завжди була впливовим засобом творчого розвитку молоді. Безпосереднє знайомство дітей із народною творчістю, усвідомлення її виражальних засобів сприяють розвитку творчого мислення, надзвичайно збагачують творчу фантазію, розвивають уяву.

Український фольклор, завдяки своїм характерним особливостям, слугує ефективним засобом творчого розвитку особистості. А розмаїття лічилок сприяє творчому розвитку дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Світлана Луців (Дрогобич) Особливості розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів / С. Луців. - Рідне слово в етнокультурному вимірі, - 2016,- 435-443.
2. Савченко О. Я. Розвивай свої здібності: Навч. посіб. для мол. школярів / О. Я. Савченко. – К.: Освіта, 1995. – 159 с.
3. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский // Избранные педагогические сочинения : В 3-х т. Т. 1. – М. : Педагогика, 1979. – 558 с.
4. Ушинский К. Д. Избранные педагогические произведения /К. Д. Ушинский – М. : Просвещение, 1968. – 557 с.

*Черній Олена
Науковий керівник – викл. Шевченко О.М*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається зміна ціннісних орієнтирів у світі та визнання унікальності кожної особистості. Освіта не може залишатися осторонь таких процесів. У зв'язку з цим змінюється освітня парадигма та формується гуманістична модель: «освіта для всіх, заклад загальної середньої освіти для всіх». Основою цієї моделі є концепція цілісного підходу, що сприяє реалізації прав і можливостей кожної людини і передбачає рівний доступ дітей із особливими потребами до здобуття якісної освіти.

Освіта є найвагомішою і найбільш проблемною сферою у житті дітей з особливими освітніми потребами (далі – з ООП). Вона виступає наче індикатором кола інших проблем, адже, як лакмусовий папірець, виявляє такі проблеми, як: доступність архітектурних споруд, транспортування дітей з ООП, їхня комунікаційна обмеженість, матеріальне забезпечення, працевлаштування у майбутньому. У зв'язку зі змінами в освіті змінюється і вимоги до навчальних закладів. Зокрема, з'явилося таке поняття як «інклюзивний заклад». У посібнику «Інклюзивна школа: особливості організації та управління» воно визначається так: «інклюзивний заклад» – це заклад освіти, який забезпечує інклюзивну модель освіти як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання; використовує існуючі в громаді ресурси; залучає батьків; співпрацює з фахівцями для надання послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей; створює позитивний мікроклімат у шкільному середовищі [4, 7].

Проблемі підготовки сучасного вчителя до роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби, присвячено багато досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Є. Агафонові, М. Алексєєвої, С. Альохіної, В. Бондаря, М. Гордона, Л. Гречко, О. Денисові, Л. Журавльові, О. Завальнюк, В. Зарецького, В. Засенка, А. Колупаєвої, О. Кутєпові,

О. Леханової, С. Митник, С. Міронової, Н. Назарової, В. Поникарової, Н. Попової Л. Савчук, Т. Сак, В. Синьова, О. Суворова, О. Хохліної, В. Тарасун, О. Таранченка, В. Тищенко, А. Шевцова, А. Шеманова, О. Ямбург, Л. Яценюк, та ін.

Метою даної статті є аналіз теоретичних аспектів психологічної готовності педагога загальноосвітнього навчального закладу до роботи з дітьми з ООП в умовах інклюзивного простору.

Тривалий час основним інститутом виховання дітей з психофізичними вадами були спеціальні школи, орієнтовані на певний недолік. Однією із нових форм навчання дітей з особливими потребами є визнана у багатьох країнах світу інклюзивна освіта, яка забезпечує право кожної дитини навчатися в загальноосвітньому закладі із наданням їй усіх необхідних для цього умов. Введення інклюзивного виховання і навчання передбачає подолання низки стереотипів та необхідність розробки специфічних механізмів її впровадження. Спільне навчання дітей-інвалідів та «звичайних» дітей неможливо без толерантного ставлення до особливостей іншої людини, без природного прийняття її, без готовності до створення з нею дружніх, партнерських відносин [1, 6].

Забезпечення освітнього процесу кваліфікованими кадрами передбачає наявність у педагогів готовності до роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Це мають бути педагоги, які приймають нову систему цінностей, творчо реалізують нові технології навчання, здатні вирішити проблему соціалізації дітей з ООП, володіють методами психолого-педагогічної діагностики, стабільно прагнуть до високих результатів у своїй професійній діяльності, знають специфіку освітніх програм, володіють методиками і технологіями навчання дітей з ООП, ефективно взаємодіють як у самому закладі, так із оточуючим соціумом [3, 4].

Процес формування професійної готовності вчителя до інклюзивного навчання – процес складний і багатоплановий, який відбувається протягом усього життя вчителя та розв'язується за допомогою самоосвіти, підвищення кваліфікації, перекваліфікації, школи, методичної служби, психологічного супроводу. Варто наголосити, що без позитивного ставлення педагога до дитини з ООП будь-які спроби залучення її до загальноосвітнього навчального простору приречені на невдачу [5].

Дослідники С. Альохіна, М. Алексєєва, Є. Агафонова готовність педагога до роботи з дітьми з ООП розглядають через два показники [1]:

- професійна готовність;
- психологічна готовність.

Структура професійної готовності має такі складові:

- інформаційна готовність;
- володіння педагогічними технологіями;
- знання основ психології та корекційної педагогіки;
- знання індивідуальних відмінностей дитини;
- готовність педагогів моделювати урок і використовувати варіативність у процесі навчання;
- знання індивідуальних особливостей дітей з різними порушеннями у розвитку;
- готовність до професійної взаємодії і навчання.

Структура психологічної готовності:

- емоційне прийняття дітей з різними типами порушень у розвитку (прийняття – відторгнення);
- готовність залучати дітей з різними типами порушень до діяльності на уроці;
- задоволеність власною педагогічною діяльністю [1].

Учитель має сконцентрувати свою увагу на тому, щоб допомога і підтримка не перевищувала необхідну, інакше дитина стане залежною від цієї підтримки [7].

Компонентами інноваційної компетентності педагога є поінформованість про інноваційні педагогічні технології, належне володіння їх змістом і методикою, висока культура використання інновацій у навчально-виховній роботі, особиста переконаність у необхідності застосування інноваційних педагогічних технологій [7].

Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію педагога. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні

якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Джерела готовності до інноваційної діяльності сягають проблематики особистісного розвитку, професійної спрямованості, професійної освіти, виховання й самовиховання, професійного самовизначення педагога [2, 6].

Зарубіжні дослідники говорять про «досвід трансформації», що переживають педагоги, які стали інклюзивними вчителями і вихователями. Цей процес є природним наслідком освоєння нових професійних навичок, зі зміною своїх установок щодо учнів, які відрізняються від своїх однолітків [5].

Так, базовим критерієм, що впливає на ефективність діяльності вчителя, є емоційне прийняття «особливої» дитини. Таке емоційне прийняття має професійний «бар'єр», оскільки у багатьох випадках педагоги не сприймають дитину, в успішності навчання якої вони не впевнені, виникають труднощі і в оцінюванні досягнень таких дітей [3]. Щодо готовності вчителя вводити дитину з ООП в загальноосвітній процес, тут важлива обізнаність педагога зі специфікою навчання таких дітей та формами взаємодії з ними.

Українські дослідники С. Міронова, О. Завальнюк зазначають, що за кордоном визначено такі необхідні умови забезпечення інтегрованого та інклюзивного навчання:

- позитивна налаштованість психолого-педагогічного персоналу загальноосвітніх навчальних закладів,
- адекватне сприймання педагогом дітей з особливостями психофізичного розвитку,
- готовність до налагодження соціальної взаємодії вихованців з різними рівнями здоров'я і розвитку,
- вміння співпрацювати з батьками [6].

Учителі, які вже мають досвід роботи на принципах інклюзивної освіти, розробили наступні способи включення хворої дитини, зокрема:

- приймати учнів з інвалідністю «як будь-яких інших дітей у класі»;
- включати їх у ті ж активності, хоча ставити інші завдання;
- залучати учнів у групові форми роботи та групове рішення задачі;
- використовувати активні та інтерактивні форми навчання [8].

Таким чином, готовність учителя до інклюзивного навчання є складною інтегральною якістю, яка включає як професійні вміння, так і особисту готовність.

Процес формування професійної готовності вчителя до інклюзивного навчання складний, багатоплановий, відбувається протягом усього життя вчителя та розв'язується за допомогою самоосвіти, підвищення кваліфікації, перекваліфікації, школи, методичної служби, психологічного супроводу. Варто наголосити, що без позитивного ставлення педагога до дитини з ООП будь-які спроби залучення її до загальноосвітнього навчального простору приречені на невдачу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алехина С. В., Алексеева М. Н., Агафонова Е. Л. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании. Психологическая наука и образование, 2011. № 1. С. 83–91.
2. Білозерська І. О., Будяк Л. В., Ленів З. П., Найда Ю. М., Сак Г. В., Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А. А.; Київ, 2012. 308 с.
3. Зброева Н. Б. До питання формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2014, Вип. 122. С. 102–104.
4. Колупаєва А.А., Софій Н. З., Най да Ю. М. та ін. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально методичний посібник / За заг. ред. Даниленко Л. І.; Київ, 2007. 128 с.
5. Ленів З. Підготовка кадрів для створення оптимальних умов дітям із порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному середовищі. Особлива дитина: навчання і виховання. 2014. № 3. С. 13–19.
6. Міронова С., Завальнюк О. Ставлення студентів і педагогів до проблем інклюзивної освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Дефектологія. 2011. №1. С. 8–11.

7. Прядко Л. О. Фурман О.О. Готовність педагога загальноосвітнього навчального закладу до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами як успішний фактор інклюзивного навчання. Формування готовності педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції. (Рівне, 27-31 жовт. 2014 р.) Рівне, 2014. С. 79–88.
8. Савчук Л. Компетентнісний підхід у підвищенні кваліфікації педагогів до запровадження інклюзивної моделі навчання дітей з ООП. Нова педагогічна думка. 2010. №1. С. 98–101.

Василишин Уляна

Науковий керівник: доц. Свідерська Г.М.

ФЕНОМЕН УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Усвідомлене батьківство – одна з найбільш складних тем психолого-педагогічної науки. Актуальність її вивчення продиктована суперечністю між гостротою демографічних проблем, пов'язаних з падінням народжуваності, величезною кількістю сімей, що розлучаються, збільшенням кількості дітей-сиріт, у яких живі батьки, зростанням кількості випадків жорстокого поводження з дитиною та досить повільним впровадженням програм успішної підготовки молодих сімей до народження та виховання дитини.

Сутність батьківства, його структуру, види, особливості розвитку досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О.Безпалько, О. Бодальов, І.Братусь, Л.Буніна, І. Зверева, В.Кравець, В. Кузьмінський, Г. Лактіонова, О.Лещенко, І.Кон, Н.Островська, Р.Овчарова, А. Співаковська, В. Столін, О.Тіунова та ін.

Більшість науковців визначають усвідомлене батьківство як соціально-психологічний феномен, що базується на відповідній системі знань, умінь, навичок, почуттів та якостей і реалізується у відповідальній поведінці батьків, спрямованій на виховання і розвиток дитини, становлення її гармонійної особистості. О.В.Безпалько, І.Д.Зверева вважають, що усвідомлене батьківство є найвищим рівнем батьківської компетентності, яка характеризується поєднанням когнітивно-чуттєвої і поведінкової системи [1].

Р.В. Овчарова визначає батьківство як соціально-психологічний феномен, що являє собою сукупність знань, уявлень та переконань стосовно себе у батьківській ролі, котрі реалізуються у всіх проявах поведінкової складової. Крім того, батьківство як надіндивідуальне ціле повинно включати в себе подружню пару, яка вирішила дати початок новому життю, та власне дитину. На думку вказаної дослідниці, батьківство являє собою відносно самостійну підсистему в системі сім'ї [7].

На думку Є.І.Зритнєвої, М.О.Єрміхіної, Р.В.Овчарової, усвідомлене батьківство включає:

- розуміння себе, своїх реакцій, мотивів батьківської поведінки, усвідомлення батьківської складової своєї особистості;

- усвідомленість когнітивної складової сімейних цінностей, установок та очікувань батьків, батьківських позицій, почуттів, батьківського ставлення, відповідальності, стилю виховання;

- розуміння свого чоловіка (дружини), його (її) реакцій, мотивів поведінки;

- усвідомлення батьківської єдності себе та свого партнера, потреба в цій єдності (усвідомлення себе батьками, а не тільки матір'ю та батьком);

- розвиненість, стійкість та компліментарність компонентів в інтегральній психолого-педагогічній структурі батьківства [6].

Як бачимо, усвідомлене батьківство містить такі складові компоненти, як: ціннісні орієнтації подружньої пари (сімейні цінності); батьківські установки та сподівання; батьківське ставлення; батьківські почуття; батьківські позиції; батьківську відповідальність; стиль сімейного виховання. Кожен із компонентів усвідомленого батьківства, за Р. Овчаровою, охоплює три складові, а саме: когнітивну (знання), емоційну (почуття, погляди, судження) та поведінкову (уміння, навички, дії) [8].

Для дослідження психологічних чинників формування усвідомленого батьківства у студентському віці нами був підібраний комплекс діагностичних методик, зокрема, питальник «Ваша потреба в дітях» А.Сізанова; методика «Батьківський твір» (Г. Бурменська, О. Захарова,